

PROSTOVOLJNO DELO NA PODROČJU SOCIALNEGA VARSTVA

SKUPINA ZA SAMOPOMOČ

Kot izredna študentka 3. letnika VŠSD na smeri Management v socialnem delu sem opravljala prostovoljno prakso v društvu Boetika, praksa pa je potekala v Materinskem domu na Karunovi 16/b v Ljubljani. Za opravljanje prostovoljne prakse v Materinskem domu (v nadaljevanju MD) sem se odločila, ker sem tam že nekaj mesecev bivala s svojim otrokom. Moj namen je bil, da učinkovito organiziram matere, ki smo trenutno bivale s svojimi otroki v MD v skupino za samopomoč.

Tako smo skupaj pripravile projekt »Moji koraki v novo življenje«. Oblikovala se je skupina za samopomoč za matere, ki trenutno prebivajo s svojimi otroki v MD.

Projekt je razdeljen na več faz:

1. faza okrevanja
2. faza podpore
3. faza zbiranja relevantnih informacij – o delu, študiju, stanovanjih, mestih pomoči (zagovorništvo, pravno svetovanje, terapevtsko svetovanje)

4. faza učenja in uporabe kreativne komunikacije – ozaveščanje o osnovnih človekovih pravicah in načelih etike socialno varstvenega dela

5. faza izdelave življenjskega osebnega načrta.

Matere smo se sestajale enkrat tedensko po dve uri. Od šestih uporabnic smo tri sodelovale aktivno, ostale pasivno. Delovanje skupine je potekalo po fazah po načrtu od julija do septembra 2000.

Skupina je aktivno sodelovala v MD tudi z različnimi predlogi glede spreminjanja nekaterih pravil v MD o porabi donatorskih sredstev. Naše mnenje je bilo, da donatorji verjetno darujejo za nas matere in otroke, ki trenutno prebivamo v Materinskem domu, ne za nakup sredstev npr. računalnika, ki ga uporablja strokovno vodstvo MD, uporabnicam pa ni na voljo.

V septembru 2000 smo se intenzivneje poglo-

bile v reševanje stanovanjskega problema (prebivale smo knjigo *Pravica do stanovanja* urednice Srne Mandič, proučevale Nacionalni program socialnega varstva do leta 2005 itn.).

Rezultat proučevanj so bila nova spoznanja:

1. ko nam poteče bivanje v MD, nimamo možnosti novih izbir glede bivanja
2. imamo možnost izbiranja med starimi izbirami, ki so:

- vrnitev k bivšemu partnerju
- vrnitev k staršem
- najem stanovanja
- in »sprehajanje« iz enega MD v drugega.

Za pridobitev socialnega stanovanja ima večina izmed bivajočih v MD previsoke dohodke, za pridobitev neprofitnega stanovanja pa prenizke. Začasni nadomestni prostori v Ljubljani niso na voljo.

Aktivno sodelujoče smo v septembru zaključevale peto fazo našega projekta.

Nenačrtovano se je pokazala potreba po 6. fazi, ki smo jo strokovno poimenovali »konflikti interesov« med uporabnicami MD in strokovnimi delavci MD.

Na to fazo se nismo pripravljale, saj se je potreba pokazala šele z dogodkom, ki je bil zame posebna izkušnja, ki jo bom podprla s teorijo.

IZKUŠNJA »NOROSTI«

Odnosna dinamika, ki se je razvijala med skupino za samopomoč in skupino strokovnih delavcev MD, je bila zelo raznolika. Strokovni delavci so nas večkrat opozorili, da trenutno živimo v instituciji, ki ima svoja pravila. Me pa smo jih opozarjale, da so nekatera pravila zastarela, neuporabna, neetična in da je prav zdaj čas za spremembe. Imele smo tudi nekaj pripomb na vedenje zaposlenih do nas uporabnic. Zaposleni pa so svoje vedenje do nas uporabnic utemeljevali glede na naše vedenje do njih oziroma naše neupošte-

vanje pravil in neopravljene obveznosti. Tako smo imeli vsak svoj »prav« in nemogoče je bilo konstruktivno sodelovati. Uporabnice smo bile deležne kritike vodstva, prav tako pa je bilo vodstvo deležno naše kritike. Razvidna sta postala dva svetova kakovosti, ki naj bi kar nekaj ur preživela pod isto streho. Oba svetova sta se počutila ogrožena in napadena drug od drugega. S kritiziranjem smo drug drugemu ogrožali potrebo po moči in igrali igro »bitka za moč«.

Oktober sem od vodstva MD dobila odločbo, da se je moje in otrokovo bivanje v MD zaključilo. Imela sem mesec in pol časa, da si poiščem drugo bivališče. Pri izdajanju odločbe vodstvo ni upoštevalo členov zakona o upravnem postopku. Le zakaj bi jih? Nihče verjetno ni pričakoval, da bo neka uporabnica seznanjena, da ta zakon sploh obstoja.

Izbirala sem lahko med:

- pisanjem pritožbe na Ministrstvo,
- sprijaznjenjem z odločbo in iskanjem novega bivališča zase in za otroka.

Sprijaznila sem se z odločbo in iskala novo bivališče zase in otroka. Ko sem sprejela to odločitev, sem se počutila frustrirano. Čutila sem, da je moja odločitev napačna.

Zgodila se je izkušnja »norosti« - plesala sem z »walkmanom« na ušesih in se poskušala razbremeniti od pred izpitne napetosti. Gospo direktorico pa je zaskrbelo za moje duševno zdravje in je fizično intervenirala, nato pa zaradi resne skrbi za moje duševno zdravje poklicala še psihiatrično prvo pomoč.

Na dogodek ne moremo vplivati, na to, kar si mislimo o določenem dogodku, pa lahko. Od tega kaj sem si mislila o tem dogodku, je bilo odvisno samo moje duševno zdravje.

Vlogi, ki sva jo imeli, ne dopuščata uporabe nasilja niti pri gospe direktorici niti pri meni. Doživela sem fizično nasilje. Njeno sporočilo, da je bilo dejanje mišljeno kot pomoč meni, pa je v meni povzročilo občutek gnusa. Gnus je postal moja prava težava - s tem sem imela največ dela.

Moje prvo vprašanje, ki sem si ga postavila je bilo: »Kako mi lahko ta težava koristi?«

Vsak nenavaden odziv se lahko spremeni v priložnost za razvoj in zorenje. Torej sem se počasi sprijaznila z občutkom gnusa in ga nehala prikrivati s sekundarnimi občutki. Ko sem ga sprejela, sem dva dni zapovrstjo bruhala.

Ko mi je bila ponujena zunanja pomoč - na zahtevo gospe direktorice sem morala na obisk k

psihiatru - sem jo sprejela. Psihiater mi je ponudil prozac, da se stabiliziram. Lahko bi se »ga zadela« pod zdravniško kontrolo. Kako praktičen je ta naš svet! Za prozac se nisem odločila, ker mi je bila v tistem trenutku najbolj pomembna informacija o tem, kako se počutim. Iz te informacije sem razbrala, da v tem trenutku res nimam svojega življenja pod nadzorom. Narediti si moram načrt delovanja in izbrati vedenje, s katerim bom zadovoljevala svoje potrebe.

Prav nobene potrebe po selitvi iz MD nisem občutila. Prav narobe: v MD sem se počutila dobro, z ostalimi uporabnicami sem se dobro razumela, tudi naši otroci. Dobro sem se počutila v skupini za samopomoč, kjer se nismo samo učile in se ukvarjale z lastnimi travmami, ampak smo se tudi dobro zabavale.

Odločila sem se, da ostanem v MD, dokler mi ta pravica kot uporabnici pripada. Odločila sem se, da uporabim vse pravno-formalne poti (naredila sem vse, kar bi morala narediti takoj, ko sem dobila odločbo o odpustu iz MD), ki so mi na voljo, da to dosežem. In to sem dosegla. Z novo odločbo z ministrstva sva z otrokom bivala v MD do 31. julija 2001. Nove odločbe nisem dobila v roku, ki ga predpisuje zakon. Na novo odločbo sem čakala pol leta.

Odnos med menoj in gospo direktorico je ostal na razdalji in hladen. Osebnostno mi je to zelo koristilo, potrebovala sem mir, da sem uredila svoje misli o tem, kako ostati »nezapleteno vpletena« in delovati tako, da bo čim manj škode za vse.

Ker sem z otrokom bivala v MD brez odločbe, se mi ni bilo treba udeleževati skupinskih aktivnosti v MD, kakršne so tedensko čiščenje, skupni sestanki, delovne aktivnosti. Niti meni niti mojemu otroku niso pripadale določene bonitete, ki jih ponuja MD - enkrat tedensko skupno kosilo, enkrat tedensko sadje in vsakodnevni domski kruh, marmelada in maslo. Prav tako nisem bila deležna novoletnega darila v obliki Mercatorjevega bona za 10 000 SIT. Zelo lepo (in dvolično) pa se mi je zdelo, da je bil moj otrok povabljen na novoletno zabavo in deležen darila.

Kakor koli že, prostovoljno sem sodelovala pri raznih domskih aktivnostih in razmišljala, kako bom vzpostavila nov odnos z gospo direktorico in kakšen naj bi ta odnos bil. Kot »šefica«, ki je uporabila prisilo in grožnje in se očitno ni zmenila za potrebe uporabnice MD, je bila zadnja, ki bi jo postavila v svoj svet kakovosti. Prepričana sem, da tudi jaz nisem spadala v svet njenih kakovosti.

V sebi sem morala poiskati prostor za razumevanje, sočutje do nje. Pri tem mi je pomagalo znanje, ki sem ga pridobila na VŠSD, kjer študiram na smeri management v socialnem delu, in tudi znanje, ki ga pridobivam na modulih študija psihodinamike. Razumela sem, da je gospa direktorica verjetno samo zadovoljevala svojo potrebo po moči, a je njen način naletel na moje nesprejemanje. Veliko sem razmišljala tudi o dejstvu, da so tisti, ki so nasilni do drugih, v sebi zelo nemočni in potrebni pomoči. Kljub vsemu sem doživela občutek sočutja do gospe direktorice, ki pa še ni bil stabilen. Iz ravnotežja sem prihajala predvsem, ko sem razmišljala o tem, kako bedno je ta naš sistem urejen. Mislila sem si: vsakdo, ki ima malo formalne moči in diplomo, si lahko privoščiči v instituciji brezmejne eksperimente na uporabnikih. Seveda so me te moje misli samo jezile in me oddaljevale od mojega namena, da začutim vsaj nekaj sočutja do gospe direktorice.

Vsa odnosna dinamika, ki se je razvijala med nami uporabnicami in vodstvom MD je prinašala za vse nas sodelujoče izvrstno priložnost, izziv, da se soočimo vsak sam s seboj, s svojimi mislimi o vsem tem.

V skupini za samopomoč smo se med seboj veliko pogovarjale o tem, kako vsaka izmed nas različno doživlja isti dogodek. Primerjale smo svoje odzive na isti dogodek. Pogovarjale smo se o smislu življenja, o smrti – na to je vplival samomor ene izmed nas, ki ni bila dolgo z nami v MD. Po 14 dneh bivanja v MD se je s svojim otrokom preselila domov k staršem. Nekaj mesecev pozneje si je vzela življenje. Novica nas je vse zelo pretresla.

Za konkretno pomoč pri nadaljevanju odnosa z gospo direktorico sem si sama poiskala pomoč in jo ponudila tudi njej. Pri vzpostavljanju kakovostnega odnosa med menoj in gospo direktorico, pri vnašanju druga druge v svoj kakovostni svet je sodelovala dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič. Zame osebno je bil že pristanek gospe direktorice na pogovore dovolj velik motiv, da jo vključim v svoj svet kakovosti. S pomočjo vseh teh dogajanj v MD mi postaja jasno, da sem še vedno preveč neposredna do tako imenovane avtoritete. Zanimivo se mi zdi, da z lahkoto uporabljam taktiko nekritiziranja in ne-obtoževanja, dokler sem v situaciji, kjer imam vlogo vodje. Dobro mi gre tudi v nasprotni smeri, vse dokler avtoriteta upošteva varnostno razdaljo, ko pa poseže v moj intimni prostor, pozabim na znanje in večšine in moja

vizija o sodelovanju propade. Očitno me na področju in iskanju odgovora na vprašanje: Kako kljub dogodku, ki mi ni všeč, ohraniti svojo namero, svojo vizijo ... čaka še veliko dela. Glede na to, da živim v družbi psihologije dražljaj-odziv, iskanja napak in kaznovanja, v družbi obtoževanja, kritiziranja, v kateri ljudje težko zaupamo drug drugemu, to ne bo lahko. Spreminjam lahko samo sebe. Z drugimi lahko sodelujem. Kakovost odnosa je zgrajena na sodelovanju, sodelovanje pa nastane na podlagi zaupanja. Svoj prispevek pri ponovnem vzpostavljanju odnosa med menoj in gospo direktorico ocenjujem kot zadovoljiv.

PROJEKT »MREŽA POMOČI«

Ne glede na spremljajoča dogajanja smo uporabnice, ki smo sodelovale v skupini za samopomoč, ustvarjalno sodelovale naprej, kar pomeni, da nam je uspelo kljub vsemu vzdrževati medsebojno zaupanje v našem »uporabniškem« timu.

Dve izmed uporabnic sta se po končanem bivanju v MD vrnila domov k staršem, ena pa se je vrnila v MD Postojna, od koder je prišla.

Aktivno sodelujoče v skupini za samopomoč smo skupaj s še nekaterimi člani društva Boetika sestavile projekt »Mreža pomoči« in ga marca 2001 prijavili na javni razpis Mestne občine Ljubljana. Projekt je bil sprejet in finančno podprt.

Namen in cilj projekta je, da se usposabljam o in usposabljam nove prostovoljce/prostovoljke za zbiranje sredstev za delno subvencioniranje najema stanovanj za matere in njihove otroke, ki jim je poteklo bivanje v Materinskem domu.

Poleg usposabljanja je naše delo tudi učinkovito predstaviti projekt že obstoječi socialno varstveni mreži in jo pridobiti za sodelovanje in podporo. Naš namen je projekt predstaviti tudi v drugih MD, Varnih hišah in podobnih socialno-varstvenih organizacijah.

Iz denarja, ki ga bomo zbrali od donatorjev, bomo subvencionirali tretjino najemnine za stanovanje materi in otroku, ki jima je poteklo bivanje v MD. Drugo tretjino subvencije za najemnino bo prispevala obstoječa socialnovarstvena mreža. Preostalo tretjino stroškov najemnine bo plačevala mati sama.

Pogoji za vključitev v projekt »Mreža pomoči« so:

- da mati s svojim otrokom začasno biva v MD in se ji bivanje izteka

- da je prostovoljno vključena v skupino za samopomoč
- da aktivno išče pomoč in rešitve iz svoje stiske
- da aktivno sodeluje kot prostovoljka pri realizaciji projekta
- da je seznanjena s sklepom projekta, da subvencioniranje najemnine pomeni, da tretjino najemnine prispeva sama iz svojega dohodka
- da je seznanjena s sklepom projekta, da je subvencioniranje najemnine začasna rešitev problema,
- da je pomoč v tej obliki predvidena za dobo do največ treh let.

Naše mnenje je, da program spodbuja uporabnice za čim večjo samostojnost pri iskanju izhoda iz kriznih situacij. V njem sodelujemo aktivno in nismo le pasivne udeleženske pridobivanja socialne pomoči. Program je dobra podlaga za uveljavljanje načela lastne odgovornosti.

S programom prispevamo k realizaciji ciljev nacionalnega socialnovarstvenega programa do leta 2005. Oblikujemo nov pristop za obvladovanje socialnih stisk; omogočamo odzivanje na potrebe po spremembah socialnega položaja mater in otrok, ki začasno bivajo v Materinskem domu. Želimo prispevati k razvoju prostovoljnega dela, solidarnosti, dobrotelčnosti in samopomoči ter povezavo vseh moči v enovit sistem socialnega varstva na nacionalni ravni. Naše mnenje je, da je program uporaben tudi za druge Materinske domove, Varne hiše in podobne socialnovarstvene organizacije.

Dosedanje aktivnosti:

- predstavitev projekta »Mreža pomoči« novim uporabnicam Materinskega doma na Karunovi 16 b v Ljubljani

- izdelava letaka projekta »Mreža pomoči«
- izdelava osnutka spletne strani projekta »Mreža pomoči«
- izdelava akcijskega načrta usposabljanja za nabiranje sredstev za uporabnice, ki so hkrati prostovoljke v tem projektu
- pisanje in pošiljanje dopisov za bodoče donatorje
- pisanje in pošiljanje ponudb za bodoče sponzorje
- predstavitev projekta »Mreža pomoči« socialnim delavkam uporabnic MD
- dogovor za predstavitev projekta na Socialni zbornici Slovenije
- vzpostavitev sodelovanja z nepremičninsko agencijo – v smislu iskanja ugodnih stanovanjskih ponudb
- predstavitev projekta svetovalnim delavcem, prostovoljcem, študentom in študentkam VŠSD
- v avgustu je potekalo usposabljanje za učinkovito pridobivanje donatorskih sredstev.

Naš naslednji korak je prijaviti projekt na program MLADINA v akcijo SKUPINSKA POBU-DA.

Tako na regionalni kot nacionalni ravni – in seveda še zlasti v nevladnem sektorju – je razpoznavnost posameznih interesov prepuščena predvsem samim interesnim skupinam. Primarna odločitev o posredovanju interesov pa je prepuščena izključno aktivnosti samih skupin. Skupine, kakršna je naša, potrebujejo podporo strokovnih delavcev, potrebujejo njihovo sodelovanje in razumevanje, ne glede na vsa človeška dogajanja. Zato je pomembno, da se uporabnice kot strokovni delavci učimo novih načinov komunikacije, vzpostavljanja in razvijanja sodelovanja drug z drugim.

Ines Kokalj